

„Dosariada”

Andrei Gheorghiuță

Tema deconspirării colaboratorilor fostei Securități a constituit o prezență constantă în dezbaterile publice de după 1989. Cu toate acestea, până recent ea a ocupat doar o poziție marginală pe agenda populației, în condițiile în care nici unul dintre actorii publici semnificativi nu a făcut vreun efort semnificativ în direcția „reconstrucției morale” a societății românești. Mai mult, perioade lungi ale etapei postcomuniste pot fi caracterizate în termenii unor eforturi deliberate (și uneori desperate) de plasare a temei deconspirării colaboratorilor fostei Securități într-un con de umbră, prin discreditarea și ridiculizarea partizanilor săi.

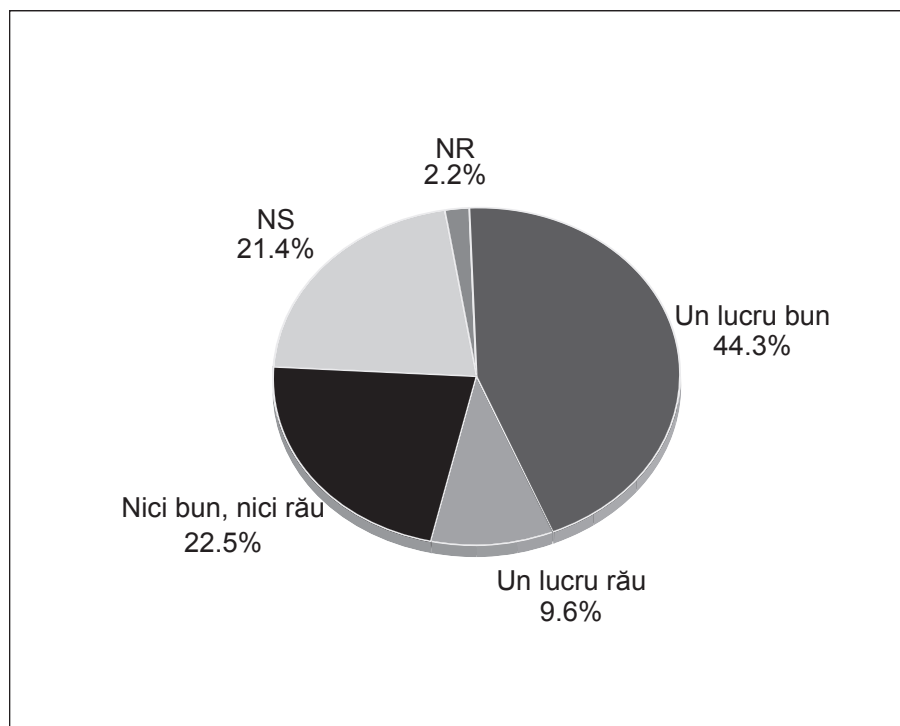
Începând cu anul 2006, procesul de studiere a arhivelor poliției politice din perioada comunistă a intrat într-o nouă etapă, ce poate fi caracterizată printr-un dinamism accentuat. Între cauzele care stau la baza acestei transformări, cele mai evidente par a fi înnoirea structurii CNSAS și un plus de hotărâre manifestat în cercurile Puterii pentru a tranșa definitiv această problemă. Deconspirarea politicienilor care au colaborat cu Securitatea a constituit un subiect de interes pentru mass media, care a preluat cu insistență informațiile provenind de la CNSAS și a organizat numeroase dezbateri pe tema „informatorilor” și a „securiștilor” încă prezenți în funcții publice la mai bine de 16 ani după căderea comunismului.

Inițial, numeroși comentatori au apreciat fenomenul „dosariadei” ca pe un capriciu al presei, un balon de săpun care se va sparge repede și va fi dat uitării la fel de repede. Până astăzi, astfel de așteptări au fost constant contrazise, iar problema arhivelor fostei Securități este mai actuală ca niciodată. Mediatizarea constantă a problemei personalităților publice care au colaborat cu poliția politică înainte de 1989 a condus la o re poziționare a temei pe agenda populației, printr-o creștere constantă și relativ solidă a interesului populației. Dacă în prima jumătate a lunii septembrie un sondaj Insomar releva o cotă de interes (respondenți care declară că sunt interesați și foarte interesați) de circa 35,8% pentru tema accesului la dosarele fostei Securități, datele culese în luna octombrie pentru Barometrul de Opinie Publică indică o ușoară creștere a segmentului de populație (37,1%) care acordă o importanță sporită acestei probleme. Chiar dacă schimbarea nu pare atât de importantă, alți indicatori sugerează contrariul. Dacă în sondajul Insomar, 55,4% dintre respondenți se declarau puțin, foarte puțin sau deloc interesați de fenomenul „dosariadei”, datele noastre indică o proporție de doar 46,9% a celor care consideră tema puțin sau deloc importantă. O a treia categorie de diferențe apare la nivelul respondenților care nu au o părere în legătură cu problema sau refuză să se pronunțe, ei reprezentând 8,9% în septembrie și 16% în octombrie. Putem presupune că această creștere a categoriei nehotărâților se realizează în principal pe seama categoriei de populație care acordă un interes scăzut problemei deconspirării foștilor colaboratori ai Securității, categorie aflată într-un proces de reconsiderare a atitudinii față de tema în cauză. Pe de altă parte, nu trebuie însă ignorate eventualele diferențe între rezultatele noastre și cele ale studiului Insomar, de vreme ce forma de aplicare a întrebării este diferită.

<i>Insomar, Septembrie 2006</i>	<i>BOP, Octombrie 2006</i>
... cât de interesat sunteți de această problemă?	... cât de importantă este această problemă?
- foarte mult (13,7%);	- foarte importantă (13,4%);
- destul de mult (22,1%);	- importantă (23,7%);
- destul de puțin (28,9%);	- puțin importantă (24,8%);
- foarte puțin/deloc (26,5%);	- deloc importantă (22,1%);
- nu știu/nu răspund (8,9%).	- nu știu/nu răspund (16,0%).

Tabel 1: Interesul populației față de problema accesului la dosarele fostei Securități și a foștilor colaboratori ai acesteia

Atitudinea populației față de procesul de analiză a dosarelor foștilor colaboratori ai Securității prezenți în viața publică pare a fi una pozitivă, 44,3% dintre respondenți considerând că acest proces constituie un lucru bun pentru societatea românească, în timp ce doar 9,6% văd „dosariada” ca fiind un lucru rău (Grafic 1).

Grafic 1: Din punctul dumneavoastră de vedere, analiza dosarelor foștilor colaboratori ai Securității activi în viața publică de către CNSAS este un lucru bun sau un lucru rău pentru societatea românească?

Cei mai favorabili procesului de deconspirare sunt respondenții din categoria 35-54 de ani, care văd în proporție de 49,9% finalizarea acestui proces ca fiind una pozitivă. În interiorul aceleiași categorii de vârstă se află și cei mai mulți opozanți ai deconspirării foștilor colaboratori ai Securității, 12,4% dintre aceștia considerând procesul gestionat de CNSAS ca având consecințe predominant defavorabile pentru societate.

Totodată, proporția aprecierilor pozitive la adresa deconspirării foștilor colaboratori ai Securității crește odată cu creșterea dimensiunii localității de proveniență: este maximă (53%) în orașele cu peste 200.000 de locuitori și minimă (36,4%) în rândul respondenților provenind din așezări rurale care nu sunt centre de comună. De o manieră similară, cu cât nivelul studiilor absolvite este mai ridicat, cu atât proporția celor care consideră benefic procesul gestionat de către CNSAS este mai mare, ajungând la 68,4% sprijin în rândul respondenților cu studii postuniversitare.

Din punctul dumneavoastră de vedere, analiza dosarelor foștilor colaboratori ai Securității activi în viața publică de către CNSAS este un lucru bun sau un lucru rău pentru societatea românească?	Este un lucru bun.	Diferență față de valoarea pe întregul eșantion.	Este un lucru rău.	Diferență față de valoarea pe întregul eșantion.
18-34 de ani	45,9%	+1,6	7,8%	-1,8
35-54 de ani	49,9%	+5,6	12,4%	+2,8
Peste 55 de ani	37,4%	-6,9	8,4%	-1,2
Absolvenți de învățământ gimnazial (5-8 clase)	36,5%	-7,8	8,8%	-0,8
Absolvenți de învățământ liceal (9-12 clase)	48,8%	+4,5	11,4%	+1,8
Absolvenți de studii universitare	60,6%	+16,3	9,2%	-0,4
Absolvenți de studii postuniversitare	68,4%	+24,1	15,8%	+6,2
Urban peste 200.000 de locuitori	53,0%	+8,7	13,3%	+3,7
Urban 100.000-200.000 de locuitori	52,5%	+8,2	9,2%	-0,6
Urban 30.000-100.000 de locuitori	46,6%	+2,3	7,1%	-2,5
Urban sub 30.000 de locuitori	40,4%	-3,9	11,9%	+2,3
Rural, centru de comună	41,1%	-3,2	7,5%	-2,1
Rural	36,4%	-7,9	8,2%	-1,4

Tabel 2: Proporția celor care consideră procesul de deconspirare a foștilor colaboratori ai Securității care ocupă funcții publice ca fiind un lucru bun, respectiv ca fiind un lucru rău în interiorul diferitelor categorii de populație

Imaginea Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS) în rândul respondenților este predominant favorabilă, 42,7% dintre aceștia declarând că au o părere mai degrabă bună sau foarte bună despre această instituție și doar 27,5% că au o părere mai degrabă proastă sau foarte proastă. Este probabil cea mai neașteptată concluzie, în condițiile în care CNSAS a constituit, pe parcursul ultimelor șase luni, instituția cea mai atacată și contestată de către o bună parte a principalilor actori politici, fie că proveneau din rândurile opoziției (PRM, PSD), fie din rândurile puterii (PC). În plus, numeroasele scandaluri legate de diverși membri ai colegiului CNSAS au ocupat nu doar o dată spații consistente în mass media.

Din perspectiva politicianilor, verdictul dat de către CNSAS pare să devină un factor care atârână tot mai greu în procesul de (re-)alegere a lor în diferitele funcții publice. În contextul social-politic actual, în care „dosariada” este un punct important pe agenda publică, 45,8% dintre respondenți resping în mod categoric ideea de a vota pentru funcția de **primar** un candidat care s-a dovedit colaborator al fostei Securități. Procentele sunt și mai categorice în cazul funcției de **parlamentar** (48,2%) și de **președinte** (49,3%). Practic, cu cât o funcție politică este percepută a fi mai semnificativă, cu atât standardele morale utilizate pentru evaluarea candidaților sunt (sau par a fi) mai stricte. Cu toate acestea, românii rămân sensibili la natura colaborării pe care un candidat ar fi putut să o aibă cu Securitatea, fiind dispuși să îi găsească circumstanțe atenuante dacă, prin notele informative pe care le-a depus, acesta/aceasta nu a făcut rău altor persoane. Astfel, 15,2% ar vota pentru funcția de primar un candidat care a colaborat cu Securitatea, dacă „prin informațiile furnizate nu a făcut rău altora”, în cazul parlamentarilor și al președintelui cotele fiind de 14,9% și respectiv 14,1%.

Ați vota un candidat care s-a dovedit colaborator al fostei Securități pentru funcția de primar?	Categoric DA.	5,5%
	Da, însă numai dacă informațiile furnizate vizau probleme legate de străini.	1,6%
	Da, însă numai dacă prin informațiile furnizate nu a făcut rău altora.	15,2%
	Depinde de candidat.	18,8%
	Categoric NU.	45,8%
	Nu știu.	11,5%
	Nu răspund.	1,6%
Ați vota un candidat care s-a dovedit colaborator al fostei Securități pentru funcția de parlamentar?	Categoric DA.	5,0%
	Da, însă numai dacă informațiile furnizate vizau probleme legate de străini.	1,2%
	Da, însă numai dacă prin informațiile furnizate nu a făcut rău altora.	14,9%
	Depinde de candidat.	17,1%
	Categoric NU.	48,2%
	Nu știu.	11,9%
	Nu răspund.	1,7%
Ați vota un candidat care s-a dovedit colaborator al fostei Securități pentru funcția de președinte?	Categoric DA.	5,0%
	Da, însă numai dacă informațiile furnizate vizau probleme legate de străini.	1,2%
	Da, însă numai dacă prin informațiile furnizate nu a făcut rău altora.	14,5%
	Depinde de candidat.	16,4%
	Categoric NU.	49,3%
	Nu știu.	11,9%
	Nu răspund.	1,7%

Tabel 3: Disponibilitatea de a vota un colaborator al fostei Securității pentru demnitățile publice de primar, parlamentar și președinte

În continuare, chestionarul s-a concentrat asupra unui caz concret, și anume cel al doamnei Mona Muscă, alegerea acestui caz fiind dictată de rațiuni de notorietate, actualitate și mediatizare. Întrebați în legătură cu modul în care a influențat publicarea dosarului de colaborare a doamnei Mona Muscă cu fosta Securitate încrederea în aceasta, distribuția răspunsurilor a fost următoarea (Tabelul 4):

1. am mai puțină încredere decât înainte;	23,8%
2. nu s-a schimbat încrederea mea în doamna Muscă, este tot redusă;	19,2%
3. nu s-a schimbat încrederea mea în doamna Muscă, este tot sporită;	22,0%
4. am mai multă încredere decât înainte;	3,3%
7. nu știu cine este Mona Muscă;	9,4%
8. nu știu;	18,6%
9. nu răspund.	3,5%

Tabel 4: Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „În ultimele săptămâni s-a discutat intens despre dosarul de colaborator al Securității al doamnei Mona Muscă. Cum au afectat aceste discuții încrederea dumneavoastră în doamna Muscă?”

Chiar dacă veridicitatea răspunsului (practic consistența lui) la o atare întrebare ar putea fi testată numai în condiții de studiu panel sau recurgând la o simulare a evoluției indicatorilor de încredere pentru Mona Muscă în mai multe sondaje consecutive, rezultatele par a fi credibile. Este evidentă o scădere semnificativă a încrederii în doamna Mona Muscă în perioada august-octombrie 2006, iar această scădere nu poate fi explicată decât prin raportare la decizia CNSAS în legătură cu trecutul de colaborare cu Securitatea al doamnei Muscă. Dacă în perioada iunie-iulie 2006,

un studiu al Insomar raporta o cotă de 44% încredere multă și foarte multă în Mona Muscă și un trend ascendent (creștere de 5%), prezentul studiu raportează descreșterea acestei cote în zona a 25,6%, deci o descreștere de peste 18% în aproximativ trei luni.

Ultimul aspect asupra căruia ne vom opri vizează opiniile populației în legătură cu necesitatea blocării accesului la funcții publice pentru colaboratorii fostei Securități, dar și pentru liderii fostului Partid Comunist Român, în baza unei *legi a lustrației*. Nu este o idee nouă, prima sa formulare regăsindu-se în celebrul punct 8 al Proclamației de la Timișoara, document lansat la 11 martie 1990, punct care propunea ca „legea electorală să interzică pentru primele trei legislaturi consecutive dreptul la candidatură, pe orice listă, al foștilor activiști comuniști și al foștilor ofițeri de securitate”. Deși ideea unei *legi a lustrației* a fost pusă în discuție de multe ori în perioada postrevoluționară, nu a existat niciodată un minim suport pentru ea în rândul elitei politice, suport capabil să-i asigure cel puțin o dezbatere publică nepărtinitoare.

Fenomenul „Dosariada” a transformat tema *legii lustrației* într-un subiect de dezbatere deschisă, în contextul în care relansarea acestei teme se realizase anterior odată cu depunerea în acest sens a unui proiect de lege semnat de către deputații Mona Muscă, Eugen Nicolăescu, Viorel Oancea și senatorul Adrian Cioroianu. În contextul socio-politic definit de coordonatele menționate anterior, am considerat relevantă analiza opiniilor populației în legătură cu acest subiect. Din considerente metodologice, întrebarea privind necesitatea unei *legi a lustrației* a fost formulată separat în legătură cu colaboratorii ai fostei Securități și liderii ai fostului Partid Comunist. Rezultatele sunt ilustrate în tabelul 5. În ambele cazuri, majoritatea respondenților se pronunță în favoarea unei *legi a lustrației*. Majoritatea este una extrem de largă dacă ne raportăm exclusiv la acei respondenți care au formulat în mod spontan o opinie în legătură cu subiectul întrebării.

Credeți că este necesară o lege a lustrației care să blocheze accesul la funcții publice pentru colaboratorii fostei Securități?	Da, este necesară.	52,3%
	Nu, nu este necesară.	21,9%
	Nu știu.	22,9%
	Nu răspund.	2,8%
Credeți că este necesară o lege a lustrației care să blocheze accesul la funcții publice pentru foștii lideri ai Partidului Comunist?	Da, este necesară.	50,2%
	Nu, nu este necesară.	23,4%
	Nu știu.	23,3%
	Nu răspund.	3,0%

Tabel 5: Distribuția opiniilor respondenților în legătură cu necesitatea unei *legi a lustrației*

Opiniile în favoarea blocării accesului la funcții publice pentru colaboratorii fostei Securității (52,3%) tind să fie mai populare decât cele în favoarea interzicerii candidaturii foștilor lideri comuniști (50,2%), însă diferența nu este una semnificativă. Pe de altă parte, este o diferență explicabilă, dată fiind mediatizarea extremă a cazurilor de politicieni colaboratori ai fostei Securități. În plus, se cuvine subliniată consistența dintre răspunsurile privind disponibilitatea de a vota pentru diverse funcții publice colaboratori ai fostei Securității și cele la întrebarea privind necesitatea unei *legi a lustrației*.